

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

A szakvélemény címe: Zenés színjáték társszerzősége

Ügyszám: SzJSZT-10/17.

A Megkereső által feltett kérdések:

- 1. A rendelkezésre álló adatok alapján állapítsa meg, hogy az Ny. című 1932-ben bemutatott zenés mű ősműnek tekinthető-e, amennyiben igen, ezt milyen adatok támasztják alá.**
- 2. Megállapítható-e, hogy az alaplíró kinek/kiknek az alkotása? Megállapítható-e, hogy a műrészek egymásra tekintettel jöttek-e létre, azaz az egyik művész alkotása a másikra tekintettel jött létre közös cél elérése érdekében. Megállapítható-e, hogy a felperesi jogelőd melyik műrészt alkotta.**
- 3. Beszélhetünk-e többszerzős eredeti műről? Amennyiben az N. K., H. I., illetve F. I. alkotása, az közös műnek minősül-e, avagy összekapcsolt műről van szó. Amennyiben összekapcsolt műről van szó, megvalósult-e alperes részéről jogsértés azáltal, hogy az eredeti mű valamely részét – a fenti személyektől eltérő – más szerzők műveivel kapcsolta össze és vitte színre?**

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

Előzetes megjegyzések

Az Eljáró tanács az SZJSZT jogszabályban (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényben (a továbbiakban: Szt.), valamint a 156/1999. (XI.3.) Korm. rendeletben) és végrehajtási szabályzatában előírtak szerint működik, kizárólag a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki véleményét, helyszíni szemlét nem tart. (L. különösen az említett Korm. rendelet 8. §-át.)

A jelen megkeresésben feltett kérdések tekintetében szükséges azt is hangsúlyozni, hogy a Korm. Rendelet 1. § (2) bekezdése alapján a Testület hatásköre a vitás kérdések Szt. alapján való megválaszolása. Eszerint szerzői jogi jogvitás ügy az Szt.-ben szabályozott szerzői, szomszédos és adatbázis-előállítói jogok érvényesítésével összefüggő bármely jogvita.

Utalni kell itt arra, hogy a vita tárgyát képező alkotás(ok) az Szt. hatályba lépését megelőzően születtek, azonban arra a kérdésre vonatkozóan, hogy ezek milyen műveknek minősülnek, a rajtuk fennálló jogok még védettek-e, az Szt.-t kell alkalmazni. Ez következik az Szt. átmeneti rendelkezéseiből, és különösen a 107. §-ból, amelyek a védelem fennálltával kapcsolatos ezen kérdések tekintetében nem adnak eltérő szabályokat.

A feltett kérdések megválaszolásához ugyanakkor szükséges rögzíteni a Törvényszék által a kirendelő végzésben összefoglalt történeti tényállásból kiolvasható kronológiát.

Eszerint a zenés mű

- első változata N. K. szerző által jegyzetben 1929-ben került színre vitelre, akkor még csak jelenetként (nem színdarabként),
- majd 1931-ben egy német zenés film készült a szerző műve nyomán.
- Ezt követően Magyarországon a szerző a filmbeli történetet magyar nyelvre visszafordította és színpadi művé alakította.
- Az első zenés változatot 1932-ben mutatták be, szerzőként N. K. mellett hol F. I. zeneszerző feltüntetésével, hol N. K.-t és H. I.-t közös szövegíróként feltüntetve.
- 1948 óta F. I. és H. I. neve nem tűnik fel, viszont társszerzőként már feltűnik K. A., T. D.,
- de látható olyan változat is, amikor harmadikként H. R. szerző jelenik meg.
- A későbbi bemutatókon újabb és újabb zeneszerzők, szövegírók jelentek meg.
- 1979-ben került bemutatásra a mű N. K.-F. Sz.-Sz. I.-féle változata. Ez a színházi előadás képezte az alperes által bemutatott előadás anyagát is. Sz. I. az akkori színház dramaturgja javasolta F. Sz.-nek, hogy hagyják el az eredeti zenét és dalszövegeket és ők ketten írjanak új dalokat. Az átdolgozáshoz nem kérték az eredeti szerzők jogutódainak hozzájárulását.
- Az alperes 2014-ben mutatta be először a mű átdolgozott változatát. A németből visszafordított magyar prózai mű adja az alperes által előadott mű szövegváltozatát.

Közismert, igazolható tényként rögzítjük még, hogy H. I. 1942-ben, N. K. 1954-ben, F. I. 1976-ban hunyt el. A felperes H. I. jogutódja.

Az eljáró tanács előjáróban meg kívánja jegyezni, hogy az Szjt. 5. §-a szerint közös műről akkor is lehet beszélni, ha több szerző olyan művéről van szó, amelynek részei nem használhatók fel önállóan [5. § (1) bekezdés], illetve, ha a közös mű részei önállóan is felhasználhatók [5. § (2) bekezdés].

Az előbbi esetben (összeolvadó, önállóan nem felhasználható részekből álló közös művek) szinte szükségszerű, hogy a szerzők egymásra tekintettel, együtt alkossanak, míg az utóbbi körbe tartozó művek esetében előfordulhat az, hogy együttesen, egymásra tekintettel alkossanak és az is, hogy egymástól függetlenül jöjjön létre a mű egyik és másik része. Ahhoz azonban, hogy egymásra tekintettel alkotottnak, *közös műveknek* lehessen tekinteni egy művet, mindenképp szükséges, hogy minden szerző a többszerzős mű létrehozására irányuló *egyetértő elhatározással alkosson*, vagy legalábbis *saját maga adja a hozzájárulását* egy már meglévő műve más, arra tekintettel születő műhöz kapcsolásához. (Nyilvánvalóan nem lehet egymásra tekintettel alkotottnak minősíteni azokat a műveket, amelyeknek például az egyik szerzője a többszerzős mű megszületésekor már nem élt. Ebben az utóbbi esetben közös műről nem beszélhetünk, legfeljebb a korábban létrehozott mű átdolgozása lehet a későbbi, további hozzájárulásokkal megváltoztatott mű.)

Az Szjt. 5. § (1) bekezdése alá tartozó művek esetében egy a mű *minden részére* közös szerzői jog keletkezik, amely kétség esetén egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat, és a szerzői jog megsértése ellen is bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet. Az 5. § (2) bekezdés alá tartozó művek esetében a *saját rész* tekintetében a szerzői jogok *önállóan* gyakorolhatók (összekapcsolt művek). Az összekapcsolt művekből álló, de minden részében együttesen alkotott közös mű (például egy könnyűzenei mű, amelynek zenéjét is, szövegét is többen együtt írták) jogai is gyakorolhatók önállóan, de valamely részének más művel való összekapcsolásához az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges. Átdolgozás esetében a származékos mű felhasználása egyaránt igényli az eredeti és az átdolgozott mű szerzőinek engedélyét.

Bármely kategóriába tartozik azonban a mű, a védelmi idő számítása a közös művek tekintetében egységesen történik, mivel mindegyik altípus közös műnek minősül, az Sztj. jelenleg hatályos 31. § (2) bekezdése értelmében pedig a hetvenéves védelmi időt a szerző halálát követő év első napjától, közös művek esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani. Átdolgozás esetében a védelmi idő elválik az eredeti és az új mű tekintetében, az újabb mű nem hosszabbítja meg az eredeti mű védelmi idejét, az akár le is járhat korábban.

Mindezek alapján az eljáró tanács a feltett kérdésekre az alábbi válaszokat adja, az első és a második kérdést azok logikai összefüggése miatt együtt válaszolva meg.

Ad 1-2.

A kirendelő végzésben közölt adatok alapján megállapítható, hogy az 1932-ben bemutatott zenés színpadi mű N. K. író, F. I. zeneszerző és H. I. zeneszövegíró közös műve volt. N. K. a szövegek könyve alapjául az előzetesen meglévő saját színpadi művét használta fel. Ez az előzetesen meglévő színpadi mű a korábban szintén általa készített 1931-es filmforgatókönyv magyarra fordított és színpadra adaptált változata, amelynek létrehozása igen nagy valószínűséggel függetlenül történt a későbbi megzenésítéstől és a hozzá később készített verses betétektől. Önmagában az a tény, hogy N. K. színdarabja önállóan nem került színpadra, nem bír jelentőséggel tekintetben, hogy a későbbi zenés bohózat zeneszerzőjével és a dalszövegírójával közös műnek kell-e tekinteni, mivel a mű már igen nagy valószínűséggel a megzenésítés és a verses betétekkel való ellátás előtt létezett. Az önálló műként való értelmezhetőségnek nem feltétele a zenés előadást megelőző önálló bemutatás, amire azonban a benyújtott dokumentumokból tudhatóan a későbbiekben számos alkalommal sor került. Arra az eljáró tanács nem talált bizonyítékot, hogy a szöveges színdarabot N. K. csak később, a zenés változat elkészítését követően „fejtette volna le” a zenés változatról.

Felperes álláspontja szerint *“az eredeti alkotói hármias egy egységes művet hozott létre, amely N. K. – H. I. – F. I. zenés műként került bemutatásra, ezért a prózai szövegeknek elválaszthatatlan része a zene és annak szövege. Mivel H. I. nem csak dalszövegíró volt, így olyan műről beszélhetünk, amely több szerző közös művének minősül, annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat.”* A benyújtott iratokból nem állapítható meg, hogy H. I. a prózai szövegek megalkotásában is részt vett volna. Erre vonatkozóan adatot nem találtunk, sőt ellenkezőleg: a művekkel kapcsolatos történések arra engednek következtetni, hogy a prózai szöveget mindig mindenki N. K. kizárólagos alkotásának tekintette.

Meg kívánja jegyezni az eljáró tanács azt is, hogy önmagában az a tény, hogy H. I. élete folyamán nem csak dalszövegeket írt, szintén nem bír jelentőséggel a jelen ügy szempontjából, ha csak nem kerül az bizonyításra, hogy H. I. e prózai mű tekintetében is közreműködött *alkotóként*. Az a felperesi állítás, hogy *“a társszerzői hármiasnál mindannyiuk tehetsége kellett ahhoz, hogy egy ilyen kiváló és mulatságos mű létrejöhessen és patikamérlegesen nem súlyozható kinek milyen szerepe volt a próza, a zene és a dalszövegek megszületésének terén”*, nem bír bizonyítóerővel tekintetben, hogy ez az alkotófolyamat milyen szintű és szerzői jogi szempontból releváns jellegű együttműködést jelentett. Utalni kell arra is, hogy a becsatolt korabeli színlapok nem hogy a prózai szöveg szerzőjeként, de egyes esetekben szerzőként sem tüntetik fel H. I.-t.

Véleményünk szerint a felperes jogelődje, H. I. az 1932-ben bemutatott zenés műnek zeneszövegeit írta. A kirendelő végzés adataiból látható, hogy az N. K. – F. I. – H. I. alapművet a 30-as, 40-es években többször átírták azzal, hogy a zenei részt és a zeneszövegeket más szerzők műveivel helyettesítették. Arra nincsenek adatok (és ez a jelen ügy szempontjából nem is lenne releváns), hogy ez milyen szerzői megállapodások, együttműködések alapján történt.

A szóban forgó jogvitában tehát az N. K. – F. I. – H. I. zenés mű tekinthető alapműnek, ősműnek. A felperesi véleménnyel szemben ennek a műnek a szöveggönyve, zenéje és zeneszövegei önállóan is felhasználhatók (például a zene vagy a zeneszöveg kiadása) és – ennek előfeltételeként – egymástól is elválaszthatók. Ez a közös mű az Szjt. 5. § (2) bekezdése szerinti olyan összekapcsolt közös mű, amelynek a részeit a szerzők nem együttesen alkották. Következésképpen ennek a közös műnek egyes részei külön felhasználására az illető szerzők illetve jogutódjaik maguk gyakorolhatták (gyakorolhatják) az engedélyezési jogot, ideértve a részek más szerző művével való összekapcsolását is.

Ad 3.

Amint az előző válaszban kifejtettük, az 1932-ben bemutatott zenés színpadi mű többszerzős mű, azon belül is az Szjt. 5. § (2) bekezdése szerinti olyan összekapcsolt közös mű, amelynek a részeit a szerzők nem együttesen alkották. Az N. K. – F. I. – H. I. zenés mű még védelmet élvez és annak egészében, az eredeti formájában való felhasználásához szükséges lenne valamennyi szerző jogutódjának az engedélyére.

Az alperes azonban nem ezt használta fel, hanem csak ennek egy részét, az N. K. által írt szöveggönyvet, amennyiben azt más szerzők, F. Sz. és Sz. I. egy újabb zenés színpadi művé dolgozták át. Ez az újabb, 2014-ben bemutatott mű az 1979-ben először előadott N. K. – F. Sz. – Sz. I. zenés színpadi mű. A rendelkezésre álló történeti adatokból arra lehet következtetni, hogy a F. Sz.-val és Sz. I.-vel új zenével és új szöveges betétekkel ellátott darab készítésekor a szerzőknek kifejezett szándéka volt, hogy csak az eredeti színdarabot használják fel, továbbá egyértelmű, hogy F. Sz. és Sz. I. nem használták fel sem a korábbi zenét, sem a verses betéteket. Ezt támasztja alá az Artisjus által kiadott szerzőségi igazolás is.

Mindezek miatt pedig a felhasználónak a bemutatáshoz, előadáshoz csak N. K. jogutódaitól kellett engedélyt kérnie, H. I. jogutódaitól nem. A H. I.-jogutódokat illetően csak akkor lehetne jogsértésről beszélni, ha bizonyítást nyerne, hogy H. I. annak idején a prózai szöveg (szöveggönyv) elkészítésében is egyéni, eredeti (alkotó) módon közreműködött.

Budapest, 2017. május 24.

Dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó
a tanács előadója

Victor Máté
a tanács szavazótagja